

אנתרופולוגי של השלדים האלה, הם שייכים לגזע מיוחד במנגו. הוא סובר, שהוא אחד הגזעים הקיימים, אשר חי באפריקה הצפונית ובאיירופה הדרומית בתקופת הפלאוליט העליון. הגזע הוא דוליוכוציפלי עם index 72-78. הגובה הוא 1.65 m. לגברים ו-1.52 m. לנשים.

בשכבות ה Moustérienne של המערה אס-סח'זול נתגלו עיי' ה' ט. מק-קואן (T. McCown) 8 שלדים של בני אדם. האකירות האנתרופולוגיות, שנעשו עיי' א. קית (Sir Arthur Keith), הראו דמיוןבולט בין השלדים האלה ובין שלדים של Homo Neanderthalensis מצד אחד ושלדים של Homo Sapiens מצד שני. לפיה זה תופשים בני אדם אלה, אשר שלדיהם נגלו במערת אס-סח'זול, את המקום הבניוני בין Homo Neanderthalensis ובין Homo Sapiens והיה בלחתי ידוע עד כה, וקית קובע את שמו Palaeoanthropos Palaestinus. קית חושב גם זאת שאוותה הגולגולת שנמצאה ב-1924 במערות הגליל, הידועה בשם "הגולגולת הגלילית" (The Galilee Skull) אינה שכיחה ל-Neanderthaloid, Palaeoanthropos Palaestinus, כפי שחשב קודם, אלא היא שיכת לאותו הגזע של Palaeoanthropos Palaestinus. נ. מלבד החפירות הגדולות הללו נערך עוד חקירות שונות. ביניהן יש לציין את העבודות של המנזור הכרמליתי בבית-לחם והמעבדה הгляיאולוגית של האוניברסיטה העברית. החקירות הפרי-היסטוריה בארץ-ישראל עוררו התעניינות רבה בקונגרס הבינלאומי למדעי הproto-היסטוריה והפרי-היסטוריה, אשר התקיים בלונדון באוגוסט 1932.

מ. ש.

החברונות בא"י

א. משנת 1931 חופר פרופ. פטרי (מטעם ביה-ס לארכיאולוגיה למצרים) בתל אל-עג'ול מדרום לעזה. במשך חמש שנים חפירות נתגלו שרידי עיר גדולה מתkopמת הbronze. רוב הממציאות הן מימי הברונזה התיכונה (המאות ה-כ'-ה-ט' לפני ספה"נ) וביחוד מימי הקסוטים. פטרי מניח, כי העיר נזוכה בפרק מלריה בתקופה התקסוטים; אבל התגליות מראות שהעיר המשיכה את קיומה גם בימי שלטונו המצרים בא"י ונחרטה, כנראה, עיי הפלשתים במהלך הי"ב לפני ספה"נ. לפניה שבעות אחדים חדש פטרי את חפירותיו בתל אל-עג'ול. עיקר העבודה נעשה בגלי ההיכלות מימי הbronze התיכונה.

על החפירות בתל אל-עג'ול בשנות 1931-2 עיין: El. Petrie, Ancient

Egypt 1931-2; idem, Gaza (1932)

ב. בראשית החורף נוגש י. ל. סטרקי (מטעם המוזיאון ההיסטורי בולקם)

נתגלו במערות האלה מוכיחות, שבני אדם היו מתגוררים בהן מתקופתו הפליאולית התהتون עד ראייה תקופת הברונזה (תקופה איניאוליטית). השכבות המענייןות ביותר במערת אם קטפה הן: 1) השכבה supérieure Acheuléen, המתאימה לשכבות האירופיות של התקופה אשר בין קרתני Mindel וקרתני Riss. בה נתגלו כלי(Clactonine, Coups de poing), האופניים לשכבה זו בשם évolutionée והיא השכבה העתיקה ביותר בין השכבות הפליאוליטיות הידועות בארצנו ובכל המורה. יחד עם כלי הוצר, אשר נמצאו בשתי השכבות הללו.

נתגלו גם הרבה עצמות של חיות בנות התקופה הרכיבונית. בין יתר התגלויות שבמערה זו יש לציין את תמנונות החיות החשובות בקריות המערה. התמנונות האלה מוכירות את התמנונות, אשר נמצאו במערות המפורסמות בצרפת ובספרד Les Combarelles, Altamira, Font-de-Gaume זו חשובה ומשמעותית ביותר, כי זו הפעם הראשונה אשר מתגלות בא"י יצירות אמנותיות כאלה. הן נמנאות על תקופה הפליאוליט העליון (Magdalénienne).

בין עשר השכבות אשר נתגלו במערת ערך אל-אחים יש לציין את השכבה "הנטופית התחתונה" שהכילתה סכינים, מגרדות ויתר כלים צור וgem. עצם מיקרו-ליטיים. שכבת הפליאוליט העליון (Aurignaciennne) הייתה עשירה מאוד בכל צור שונים, טיפוסים לתקופה ההיא.

כדי לציין את שתי טחנות היד (לטחינות קמח או גרעינים אחרים), אשר גם הן נמצאו בפעם הראשונה בשכבה זו בארץ-ישראל.

שכבת הפליאוליט התהتون הכילה כל צור שונים, בעיקר להבות מתקופת Mousterienne — Levalloisiennne. בכל השכבות היו גם הרבה שברי עצמות של חיות וביניהם גם עצמות שרופות.

במערת אם אוזו-תינה נמצאה פסל קטן של חיה השיכת למין האיל, הפסל עשוי מאבן סיד אפורה ונתגלה בשכבה "הנטופית התחתונה". ראש החיה שבור, אבל הגוף נשתרם היטב. היצירה היא זאת מראה כשהיא רובצת ורגליה אסופה מתחתיה.

ב. חפירות המשלחת המשותפת של בית הספר האנגלי לארכיאולוגיה שבירושלים ובית הספר האמריקאי לחקרות פריה-היסטוריה.

בראש המשלחת עומדת הגב' ד. גראוד (D. Garrod). החפירות נמשכו במערות הכרמל בסביבות עתלית וכרכון יעקב. התגלויות אשר נעשו במערות אלה ואל-כברה הביאו חומר חדש ורב ערך לחקרת הגזע האנושי אשר היה Chi בתקופה "הנטופית התחתונה". בשכבות השVICOTAS לתקופה זו נתגלה יחד עם כלים צור ועצם שונים מספר גדול של שלדי בני אדם. לדעת הפרופ. א.Keith (Sir Arthur Keith) העוסק במחקר

אנטropolגי של השלדים האלה, הם שייכים לגזע מיוחד במינו. הוא סובר, שהוא אחד הגזעים החשובים, אשר חיו באפריקה הצפונית ובאזור הדרומי בתקופה הפלאולית העתיקה. הגזע הוא דוליוכופלי עם index 72-78. הגובה הוא m. 1.65. לגברים ו- m. 1.52. לנשים.

בשכבותה Mousterienne של המערה אס-סח'יזל נתגלו ע"י ה. ט. מק-קוון (T. McCown) 8 שלדים של בני אדם. החוקיות האנתרופולוגיות, שנעשו ע"י א.Keith (Sir Arthur Keith), הראו דמיון בולט בין השלדים האלה ובין שלדים של Homo Sapiens מצד אחד ושלדים של Homo Neanderthalensis מצד שני. לפי זה תופשים בני אדם אלה, אשר שלדיהם נגלו במערת אס-סח'יזל, את המקום הבינוני בין Homo Sapiens ובין Homo Neanderthalensis. גזע זה היה בלתי ידוע עד כה, והוא קובע את שמו Palaeoanthropos Palaestinus. קית חושב גם זאת שאותה הגולגולת שנמצאה ב-1924 במערות הגליל, הידועה בשם "הגולגולת הגלילית" (The Galilee Skull) אינה שכחת Neanderthaloid, Palaeoanthropos Palaestinus, כפי שהוא שיכת לאותו הגזע של Palaeoanthropos Palaestinus. נ. מלבד החפירות הגדולות הללו נערכו עוד חקירות שונות. ביניהן יש לציין את העבודות של המנזר הכרמליתי בבית-לחם והמעבדה הגיאולוגית של האוניברסיטה העברית.

החקירות הפריהיסטוריות בארץ-ישראל עוררו התעניינות רבה בקונגרס הבינ-לאומי למדעי הפרוטו-היסטוריה והפריהיסטוריה, אשר התקיים בלונדון באוגוסט 1932.

מ. ש.

החברונות בא"י

א. משנת 1931 חופר פרופ. פל. פטריא (Matsum Biha-s לארציאולוגיה למצרים) בתל אל-עג'ול מדרום לעזה. במשך שנים רבות נתגלו שרידי עיר גדולה מתקופה הברונזה. רוב הממצאים הן מימי הברונזה התיכונה (המאות ה-15-ה-11 לפניה) וביחס מיימי הקוסטום. פטריא מניח, כי העיר נזוכה בפרק מלירה בתקופה הקוסטום; אבל התגליות מראות שהעיר המשיכה את קיומה גם בימי שליטון המצרים בא"י ונחרשה, כנראה, ע"י הפלשתים במהלך היב"ב לפני ספה"ג.— לפני שבאות אחדים חדש פטריא את חפירותיו בתל אל-עג'ול. עיקר העבודה נעשה בגלי ההיכלות מימי הברונזה התיכונה.

על החפירות בתל אל-עג'ול בשנות 1931-2 עיין: Fl. Petrie, Ancient Egypt 1931-2; idem, Gaza I (1932)

ב. בראשית החורף נוגש י. ל. סטרקי (מטעם המוזיאון ההיסטורי בולקם)

W. F. Albright, *The Archaeology of Palestine and the Bible.*
New York, 1932.

W. F. Albright, *The Excavation of Tell Beit Mirsim. Vol. I.
The Pottery of the First Three Campaigns. Ann. of the Amer. Schools. Vol.
XII. New Haven, 1932.*

E. Grant, *Ain Shems Excavations. Haverford, 1932.*

F. Petrie, *Beth-Pelet II. London, 1932.*

L. H. Vincent—F. M. Abel, *Emmaus, sa basilique et son histoire.* Paris, 1932.

ב. מ.

דברי בקורת

חפירות חומות השליישית של ירושלים העתיקה

מאת א.ל. סוקניק—ל.א. מאיר, ירושלים

חברה להוצאת ספרים על ידי האוניברסיטה העברית, תרצ"א 66 ע' 22 : 28.

השלה על דבר מקומה הנכון של "חומה השלישית" של ירושלים, שבנינה החל אגריפס הראשון ווושבי ירושלים כלוחו בימי המרד הגדול, כדי לsegor את הפרבר הצפוני של העיר "בעצמא" ולבזרו מפני האויב הבא מן הצפון (השוה מלחמת היהודים ליווספוס פלביוס ה, 4, 2) – השלה הזאת הייתה פרוביליה, שהעטיקה בששת מאთים השנים האחרונות את חוקרי ארץ-ישראל. שרידים של חומה עתיקה ראו על פני האדמה מצפון לחומה של עכשו טרם שנבנתה ירושלים החדשה ונתקלו בהם בתוך האדמה בשעת בנינה (mgrash הרוסים וועוד). ריכרד פוקוקי בחצי הראשון של המאה השמנה עשרה, אשר חפש אחרי החומה שחקיפה את "בעצמא", הכיר בקו של חומה, שיצא מהפינה הצפונית-המערבית של החומה הנוכחית ונמשך בין ווין גבעות הדשן (עד כמעט בערווי ראיית גבעות הדשן בין הדרך המוביל להר הצלופים ובין שכונת "מאה שערים") כמעט עד מערת כלבא שבזע ושם דרומה עד החומה הנוכחית. מאה שנה אחריך בדק אדוארד רובינסון את שרידים האלה ומצא עוד על פני האדמה יסודות של מגדלים, אבני גוית גודלות ובורות רבים בעקבות הקו המסתמן אצל יוספוס. טיטוס טובלר, שרلس וילסן ואחריו שיק וביטון עשו חפירות נסיעין מימין בדרך המוביל צפונה לשכם וגלו שורה של אבני גודלות מהתקופה הדומית לאבני הכותל המערבי, שהיו מונחות על יסוד הסלע. עם הגברת הבניין מחוץ לחומות העיר שבר או את האבנים העתיקות והסייעו אותן לבניינים החדשניים ולא נשאר מהן אלא שורה האבני שבדרכה אשר מימון בדרך העולה שכמה. נסיעות אחדים, שנעשו לגלוות את שרידי החומה השלישית, לא חתרו בחלקה. لكن נחלקו הדעות, אם שרידים שנראו מוקדים עיי' סוקוקי, רובינסון ואחרים שיכים באממת חומות אגריפס או היו של איזה בניין מונומנטלי אחר.